

İnönü Döneminde Türkiye – Yunanistan İlişkileri

Yunan Ordusunun 1919'da Anadolu'yu işgali, 1922'deki yenilgisi, sorunların 1923'te Lozan Antlaşması ile çeşitli çözümlere ulaştırılması ile Türk-Yunan ilişkileri, 20'li yıllarda artık farklı bir safhaya girmiş ancak Lozan'dan kalan sorunlar da tam anlamıyla çözülememişti.

30 Ocak 1923'te Lozan Konferansı sırasında imzalanan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi gereğince, Yunanistan'daki Müslümanlar ve Türkiye'deki Rumlardan yaşadığı topraklarda kimlerin kalabileceği belirlenirken ortaya çıkan *etabli* sorunu, 1925 yılında mübadeleye tâbi olduğu gerekçesiyle Patrik VI. Konstantinos'un sınır dışı edilmesi, Batı Trakya'ya yerleşmiş 150'likler, Kemalist rejime muhalif eski şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi ve onun yayınladığı *Yarın* gazetesi, azınlık okullarına dair yeni düzenlemeler, 20'li yıllar boyunca iki ülke arasındaki başlıca gündem maddelerini oluşturuyordu.

Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Başbakan İnönü'ye 1928'de gönderdiği mektupla başlayan diyalog süreci ile 1930'lu yılların başından itibaren, iki ülke ilişkilerinde bir yumuşama başlamış, 1930 ve 1933 anlaşmaları ile hem büyük oranda sorunlar çözülmüş hem de dostluğun hukuki çerçevesi çizilmişti. Böylece, iki ülke de azınlıklarına yönelik politikalarında yumuşamaya gittiler. Örneğin Türkiye Rum Patrikhanesi'ne karşı muhalefeti ile bilinen Papa Eftim'in geri plana çekilmesini sağlarken, Yunanistan Mustafa Sabri Efendi'nin Yunanistan'ı terk etmesini sağladı. Bu dostluk dönemini başlangıç ve bitişini 1930-1941 olarak belirlemek mümkündür.

Kuşkusuz iyi ilişki arayışlarını, uluslararası konjonktürden ayrı düşünmek mümkün değildir. İki dünya savaşı arası dönemin Balkan ülkeleri ve elbette Türkiye ve Yunanistan için de belirleyici olan iki tehdidi, Bulgaristan ve İtalya idi. Artık revizyonist bir devlet olan Bulgaristan, 1878 tarihli Ayastefanos Antlaşması'nın öngördüğü 'Büyük Bulgaristan' doğrultusunda bir dış politika izliyor, eskisi gibi Ege'ye çıkabileceği bir liman özlemi duyuyordu. Zaman zaman, Türkiye Trakyası'ndaki mülklerini terk etmiş Bulgarların yerlerine dönmesinden de söz ediyordu. Birinci Dünya Savaşı'nın galiplerinden olmasına rağmen savaştan bir şey elde edemediğini düşünen ve nüfusunu besleyememe baskısı altındaki İtalya ise, *mare nostrum* politikası ile Doğu Akdeniz'de kıyısı olan devletlere yönelik yayılcı eğilimlerini gizlemiyordu. Bu ortamda İngiltere'nin bu bölgeye yönelik temel amacı Güneybatı Avrupa'yı Alman tehdidine karşı kendi tarafında bir arada tutmaktı.

1934'te imzalanan [Balkan Antantı](#) böyle bir ortamın ürünüydü. Ortak kaygıları Bulgaristan olan Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'nın imzaladığı metinde, ortak sınırların güvence altına alınması, imzacı devletlerden biri Balkan ülkesi olmayan bir ülkenin saldırısına uğrar ve bir Balkan ülkesi de bu saldırıya katılırsa, sözleşme hükümlerinin bu devlete karşı uygulanması kararlaştırılmıştı.

Almanya'nın Avrupa'da işgalleri artıp, İtalyan-Bulgar tehdidi yükseldikçe, Antant kendini zayıf hissetmeye, Balkan ülkeleri ikili anlaşmalara yönelmeye başlayacaktı. Bu da Türk-Yunan dostluğunun pekiştirilmesini beraberinde getirdi. 1936'da iktidara gelen Başbakan Metaksas da Türkiye ile dostluğun ateşli bir savunucusuydu. Mayıs 1937'de Başbakan İnönü Atina'yı, Ekim 1937'de Metaksas Ankara'yı ziyaret etti. 27 Nisan 1938'de 'Türkiye ile Yunanistan arasındaki 1930 Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması ve 1933 Samimi Pakta Ek Antlaşma' imzalandı. Bir taraf kendisinin sebep olmadığı bir saldırıya uğrarsa, diğer taraf askeri olarak ona topraklarını

kullandırabilecekti.

Fakat Yunan kamuoyunda, 1938 yılında Atatürk'ün ölümünden sonra cumhurbaşkanı seçilen İnönü'nün ve yeni Dışişleri Bakanı Şükrü Saracoğlu'nun Atatürk döneminde olduğu kadar dostluk beklentisinde olmadıkları şeklinde bir intiba vardı. Yine de yaklaşan tehlikeler karşısında Yunanistan 1939'dan itibaren Türkiye ile bir askeri pakt arayışına girdi. Türk tarafına göre ise zaten Balkan Paktı böyle bir işbirliğini içeriyordu, dolayısıyla iki ülke arasında ayrıca bir askeri pakta ihtiyaç yoktu. Ancak kısa bir süre sonra Arnavutluk'un İtalya tarafından işgali durumu değiştirdi, bu kez Yunanistan'la birlikte Türkiye, İngiliz-Fransız bloğunun diplomatik ve askeri şemsiyesi altına girmek durumunda kaldılar.

Savaş tehlikesi altındaki iki ülkenin ilişkilerinin halen sıcaklığını koruduğu da görülmekteydi. Örneğin, Yunan Dışişleri Arşivi'nde bulunan tarihsiz bir protokolden, iki ülkenin "diğer tarafa ait bir konsolosluğun mevcut olmadığı yerlerde karşılıklı olarak birbirlerinin çıkarlarını gözetecekleri" anlaşılıyordu. Yürürlüğe girip girmediği bilinemesi de, protokolün arkasında hangi tarafın nerelerde karşı tarafın çıkarlarını gözeteceği de listelenmişti. Yunan temsilcilerin Türkiye'nin çıkarlarını gözetecekleri yerler; Buenos Aires, Addis Ababa, San Francisco, Chicago, Boston, Sidney, Görice, Port Said, Cardiff, Newcastle, Galatsi, Saranda, Avlonya, Rotterdam ve Süveyş iken, Türk temsilcilerin Yunanistan'ın çıkarlarını gözetecekleri yerler Kabil, İran, Bağdat, Hicaz, Halep, Tokyo, Tebriz'di. Arnavutluk şehirlerinin de bu listede bulunması, henüz Arnavutluk'un İtalya'nın işgaline uğramadığını, dolayısıyla protokolün Nisan 1939 öncesine ait olduğunu düşündürmektedir. 30'lu yıllarda Büyükelçi Enis Akaygen zamanında Yunanistan'ın İran'daki çıkarlarının Türkiye tarafından temsil edildiği zaten bilinmektedir.

1939'da Arnavutluk'u işgalinden sonra çeşitli provokasyonlarla Yunanistan'ı tahrik edip çatışmaya çekmeye çalışan İtalya, bunu başaramayınca, Yunanistan'daki İngiliz üslerini ve İtalya karşıtı hareketleri gerekçe göstererek, 28 Ekim 1940'ta İtalyan ordusunun ülkeye serbestçe girişine ve bazı stratejik noktaları kontrolüne izin verilmesi ultimatomeni verdi. Metaksas'ın ret cevabı vermesi üzerine İtalyan güçleri Yunanistan'a saldırdı.

İtalya'nın Yunanistan'a saldırısı, İngiltere, Fransa ve Türkiye arasında 1939'da imzalanmış olan Üçlü İttifak hükümlerine göre İngiltere'nin Türkiye'den savaşa girmesini talep etme hakkı doğurmuştu ama böyle bir talepte bulunmadı. Çünkü Türkiye, krom satışı gibi Almanları ikna edecek ilişkilere sahipti. [Balkan Antantı](#) ise bir Balkan devletinin bir diğer Balkan devletine saldırısı ile işlerlik kazanacaktı. 1933 tarihli Türk-Yunan Anlaşması'na (*Entente Cordiale*) göre ise, ancak ortak sınırlar bir saldırıya uğrarsa iki devlet yardımlaşma yükümlülüğündeydi. Türkiye, eğer Bulgaristan Yunanistan'ı işgale girişecek olursa, savaşa gireceğini diplomatik kanallardan ortaya koydu.

Türk basınında İtalyanlara karşı savaşı Yunan ordusuna övgüler düzülüyor, "Elenler gazanız mübarek olsun" deniyordu. Türkiye, Yunan askerlerinin İtalyanlar karşısında gösterdiği başarıdan memnundu çünkü Yunan ordusu İtalyanlarla Türkiye arasında tampon vazifesi görüyordu. 1939 Erzincan depremine Yunanistan para toplama kampanyası ile yardım etmiş, 700 bin kişi para vermiş, 2 milyon drahmi toplanmıştı. Basın bunu hatırlatıyor, Yunanistan'a yardım edilmesi gerektiğini vurguluyordu. Yunan Ordusu, İtalyanlara karşı başarı kazanıyor, Türkiye de Kızılay aracılığıyla Yunanistan'a ilaç, tetanoz serumu, ambulans, battaniye yardımında bulunuyordu.

19 Ocak 1941'de Dışişleri Bakanı Saraçoğlu, İngiliz Büyükelçisi Knatchbull-Hugessen'e Türkiye'nin hangi koşullarda savaşı konusunda bilgi verdi: 1-Saldırıya uğrarsa, 2- Bulgaristan veya Almanya, Bulgaristan üzerinden Yunanistan'a saldırırsa, 3-Selanik saldırıya uğrarsa. Buna rağmen Türkiye, aleni açıklamalardan kaçınacaktır.

İtalya'nın başarısız saldırısı ve Yunan ordusunca geri püskürtülmesi, adeta Almanya'yı Bulgaristan üzerinden Nisan 1941'de Yunanistan'ı işgal etmeye mecbur bıraktı. Yapılan yorumlara göre Almanya aslında çoktandır SSCB'ye yönelmeyi planlıyordu ve Balkanlar'ın güneyi şimdilik planları içinde yer almıyordu. Bu işgale, İtalya ve Bulgaristan da katıldı. Bulgaristan'ın Yunanistan'ın ardından Yugoslavya'ya da saldırmasından sonra, Yugoslav Büyükelçi Türk hükümetine resmen başvurarak, [Balkan Antantı](#)'nın gereğini yerine getirmesini talep ettiyse de Türkiye bir girişimde bulunmadı ve müttefikler tarafından anlayışla karşılandı.

Yunanistan'ın işgali nedeniyle Yunan hükümeti, Kahire'de bir sürgün hükümetine dönüştü. Bir süre burada kaldıktan sonra Londra'ya sonra yine Kahire'ye taşınacaktır. İngiltere'nin isteğiyle Mısır'da 1941'de, "Ortadoğu Kraliyet Yunan Ordusu Komutanlığı" oluşturuldu; Yunanistan'ın işgali döneminde birçok Yunan Türkiye'ye sığınacak, Anadolu içlerinde kamplarda barınacak, erkeklerin büyük kısmı da Mihver'e karşı savaşmak üzere bu ordunun emri altına girecektir.

İşgal Avrupası'nda Almanya'nın standart politikası, işgal edilen ülkenin tüm ihraç edilebilir yiyecek stoklarına el koyup, Almanya'ya göndermekti. Bu nedenle Yunanistan'daki silolar, kısa sürede boşaldı. Savaş nedeniyle tarımsal üretimin düşmesi, zaten gıda tedariki açısından kendi kendine yetemeyen bir ülke olan Yunanistan'da beslenme sorununu ortaya çıkarırken, bu açıdan tamamen taşraya bağlı olan Atina'da ise açlık başladı. Cesetler sabahları kamyonlarla sokaklardan toplanıp, dini tören bile yapılamadan topluca çukurlara gömülüyordu. İngiltere ise, Akdeniz'de abluka uyguluyor, işgalci ülkelerin başarısız olması için dışarıdan gemi girişine izin vermiyordu. Bu duruma en büyük tepki, ABD'de yaşayan Yunan kökenlilerden geldi. Onlar, ABD hükümetinin Londra'ya baskı yaparak, kendi kurdukları Greek War Relief Association'ın organize ettiği yardımın ve satın alacağı gıdanın Atina'ya ulaştırılmasının sağlanmasını istiyorlardı. Ablukanın delinmesini istemeyen İngiltere, Akdeniz dışından gemi girişini kabul etmese de, komşu ülke Türkiye'den gıda satın alınarak Atina'ya gönderilmesi formülünü kabul etmek zorunda kaldı.

Kızılay tarafından kiralanan *Kurtuluş* gemisi ile gıdanın taşınması kararı alındı. *Kurtuluş*'un satın alınmış gıdayı taşıması sırasında Türk basınının başlattığı 'Yunanistan'a yardım kampanyası' ile İstanbul Rumlarının yanı sıra, belediyeler, gazeteciler cemiyeti, baro, tabipler birliği gibi kuruluşlar, *Kurtuluş* aracılığı ile Atina'ya yardım kolileri göndermeye başladılar. 1941-42 kışını Atina-Pire bölgesi neredeyse Türkiye'den gelen gıda malzemesi ile geçirdi. *Kurtuluş* beş seferde 6.735 ton gıda taşıdı. 1942 kışında tipi nedeniyle geminin kaza yaparak batması üzerine yerini *Dumlupınar* aldı ve o da beş sefer yaparak, Ağustos 1942'ye kadar yardımı sürdürdü. Bu noktada Türkiye'de de gıda sıkıntısı baş gösterince, Bakanlar Kurulu kararı ile gıda ihracatı bir süre yasaklanacak ancak sonraki yıllarda Türkiye Yunanistan'a çeşitli yardımlar göndermeye devam edecektir.

Yunanistan'da Almanya'nın başını çektiği üçlü işgale karşı, ciddi bir direniş ortaya çıkmış, direnişçiler kendi aralarında ideolojik olarak ayrılmışlardı. 1944'te işgal sona erdiğinde, Yunanistan'ın müstakbel rejiminin nasıl olacağı konusunda tarafların anlaşmazlıkları gün yüzüne çıktı. İngiltere ağırlığını Kralcılardan yana koyarken, karşılarında komünist bir rejim isteyenleri buldular. Bu durum ülkede 1946-1949 arasında bir iç savaşa yol açacak ve müttefikler arasında imzalanan Yüzdeler Anlaşması'nda Yunanistan Batı'nın etki alanına bırakıldığından, iç savaş SSCB'nin komünistlerden desteğini çekmesi ve İngiltere ile ABD'nin müdahaleleri sayesinde komünistlerin yenilgisi ve tasfiyesi ile sonuçlanacaktır.

Savaşın ertesinde Yunan siyaseti Türkiye'ye karşı eleştirel bir pozisyonadadır. Çünkü, Türkiye'nin [Balkan Antantı](#), 1938 Anlaşması, 1939 tarihli Üçlü Antlaşma gibi belgelerin gereğini yerine getirmediğini, ayrıca sürgündeki Yunan hükümetini 1943'e kadar tanımayıp, destek olmayarak Alman yanlısı bir çizgi izlediğini düşünmektedir. Türkiye'nin

önce Almanlarla sonra İngiltere ve SSCB ile adalar üzerine görüşmeler yapmış olmasını şüphe uyandırıcı bulmaktadır. Savaş sırasında Türkiye’de azınlıklara yönelik uygulamalar da Yunanistan’da tepki çekmiştir.

İtalya’nın Onikiadalardan çekilmek zorunda kalacağı ortaya çıkınca, bir Ege Adaları tartışması başlamıştır. Tevfik Rüştü Aras, bir makale yazarak, adaların silahsızlandırılarak özerk olmasını, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye’nin güvencesine bırakılmasını önerir. Ancak özellikle ABD’nin ve genel olarak Batı devletlerinin, savaşta işgale uğrayan ve ağır bedel ödeyen Yunanistan’ı ödüllendirmek için bütün adaları Yunanistan’a bırakma niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. SSCB’nin Türkiye’den doğu sınırı ve Boğazlar’a dair talepleri, Türkiye’nin Batı’yla iyi ilişki kurmasını zorunlu hale getirdiğinden; Anadolu’ya çok yakın, İstanköy, Meis gibi birkaç adanın Türkiye’ye verilmesini önermek dışında, Türkiye adaların Yunanistan’a bırakılmasını kabul eder ama 1947 Paris Antlaşması ile adaların Yunanistan’a devri gerçekleşirken, Türkiye’ye herhangi bir ada verilmez.

1947’de açıklanan [Truman Doktrini](#) ve akabinde Marshall Yardımı ile iki ülke ABD’nin mali ve askeri açıdan ihtimam gösterdiği, yardım yaptığı ülkelere dahil olacaktır. Bir Yunan diplomat, [Truman Doktrini](#)’nin iki ülke ilişkilerine etkisini, “hoşlarına gitsin veya gitmesin, Türkler ve Yunanlar birlikte çalışmak zorundalar” diye özetler.

Truman doktrini sonrası ikili ilişkilerde gözle görülür bir yakınlaşma başlar. 1947 yılında, Yunanistan’da Türk-Yunan Birliği, Türk-Yunan Ticaret Ofisi, Pire Türk-Yunan Birliği, Türk-Yunan Gençler Birliği ve Türk-Yunan Dostluk Kongresi adlı örgütlenmeler ortaya çıkar. İki ülke Avrupa’da doğmakta olan gümrük birliği hareketine ilgi gösterip, 1947’de aralarında muhtemel bir bölgesel gümrük birliği fikrini incelemeye başlar. Eylül 1948’de Ticaret Antlaşması imzalanırken, “Türk Yunan İş Birliği Merkezî Komisyonu” oluşturulur.

Bu dönemde iki ülkedeki azınlıklara bakıldığında gündemlerinin farklı olduğu görülmektedir. Batı Trakya’da yaşayan Müslüman azınlık içinde 20’li yılların sonlarından beri ideolojik/kültürel bir gruplaşma ortaya çıkmıştır. Osmanlı sınırları içinde yaşarken devletin çoğunluğunu oluşturan Müslüman kimliği ile kendini tanımlayan bölge Müslümanları, artık Yunan ulus devleti içinde Müslüman azınlığa dönüşmüştür. Yeni Türk devletinde eğitim alıp, yeni rejimin ilkelerini benimseyen ve kendilerini artık ‘Türk’ olarak tanımlayan Kemalist/modernistler ile dini kimliği ön planda tutan ‘Eski Müslümanlar’/muhafazakârlar arasında ortaya çıkmış gerilimin bu dönemde de devam ettiği görülmektedir.

Türkiye’de ise, Nisan 1941’de Alman ordusunun Yunanistan’ı işgal edip, Türkiye sınırına dayanması üzerine, Mayıs 1941’den itibaren ‘20 kura ihtiyatlar’ denilen, 25-45 yaş arası gayrimüslimlerin yedek olarak yeniden askere alınmalarına karar verilmiştir. Bunlara silah ve üniforma verilmemiş ve esas itibarıyla demiryolu, bayındırlık gibi işlerde çalıştırılmışlardır. Bir kısmının daha önce, son kalanların Temmuz 1942’de terhis edildiği bilinen ihtiyatların, 5. kol faaliyetinden çekinilmekte ve böylece onların gözlem altında tutulması amaçlanmaktadır. Gayrimüslimlerin bu döneme dair anılarından, İnönü’nün azınlık karşıtı bir politika izlediği, “dini bütün” Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak’ın, gayrimüslimleri askere alarak “koruduğu” yolunda bir inancın azınlıklar arasında yaygın olduğu anlaşılır.

1942 yılında başlayan ve 1944 yılında kaldırılan [Varlık Vergisi](#) uygulamasında ise, vergi mükelleflerinin dinlerine göre tasnif edildikleri, gayrimüslimlere Müslümanlardan epey fazla vergi tahakkuk ettiği görülüyor; tahakkuk eden rakama itiraz edilemiyor, ödeyemeyenler Aşkale’ye çalışma kampına gönderiliyordu. Türkiye’de Lozan Antlaşması’nda kararlaştırıldığı üzere ikâmet hakkına sahip olan Yunanistan vatandaşlarının 6.500.000 lira, Yunan vatandaşları dahil, bütün Rum cemaatinin 80.000.000 lira ödediği tahmin ediliyordu. Bu da nüfusun 0,55’ini oluşturan Rumların vergi gelirinin yüzde 20’sine yakınını ödemeleri anlamına geliyordu.

Türkiye’de azınlıklar arasında şikayetçi olunan konulardan biri, 1938’de Vakıflar Kanunu’nda yapılan değişiklik ile azınlık vakıflarında yönetici seçimine son verilip, ‘tek mütevellî’ye geçilmesi olmuştur. Bu tek yöneticiyi Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün belirlemeye başlamasıyla, bazı varlıklı gerek Rum gerek Ermeni vakıflarının yöneticiliğine (Balıklı Vakfı vb) ‘Türk Ortodoks Patriği’ ünvanını kullanan ve Rum Patrikhanesi’nin amansız muhalifi olan Papa Eftim’e yakın isimlerin getirildiği görülmüştü.

1945’te Türkiye’de çok partili hayata geçmek için verilen karar, azınlıklar için de önemli bir dönüm noktası olacaktır. Artık birden fazla parti vardır ve özellikle İstanbul’daki azınlıkların oyları bu açıdan önem kazanmaktadır. ‘Hür Dünya’ tarafında bulunmak da azınlıkların sorunları konusunda adım atmaya gerektirmektedir. Bu durum, Rum Patrikhanesi’nin hükümetle görüşmeler yapmasını, Papa Eftim’in tasfiye edilmesi talebini iletmesini kolaylaştırmıştı. Böylece hem Balıklı Hastanesi’nin yönetimi hem de Papa Eftim’in daha önce el koymuş olduğu Karaköy’deki Sotiros Hristos Kilisesi Rum Patrikhanesi’ne iade ediliyordu.

Savaş sonrası dünyada önemli konulardan biri de kilisenin uluslararası ilişkilerde artan rolü olmuştur. Bu dönemde, SSCB Rus Ortodoks Kilisesi’ne yönelik eski baskıcı politikasını yumuşatmış ve özellikle Ortadoğu kiliseleri aracılığı ile bu bölgeye nüfuz etme çabalarını arttırmıştı. Bu durum, ABD’nin de konuya müdahil olmasını ve Moskova Patrikhanesi’ne karşı İstanbul’daki Rum Patrikhanesi’ni himayesine almasını beraberinde getirmişti. Bu nedenle ABD, yıllardır Kuzey ve Güney Amerika Başpiskoposu olarak görev yapan ve tam güvenine mazhar olan Athenagoras’ın patrik seçilmesi için girişimlerde bulunacaktır. ABD, Türkiye ve Yunanistan’ı, Yunanistan da Patrikhane’yi biraz direnişten sonra ikna edecektir. Patrikhane’deki direnişin başlıca sebebi Athenagoras’ın Patrikhane’ye “dışarıdan” gelecek olmasıdır. Türkiye açısından sorun ise, 1923’ten beri patrik seçilecek adaylarda vatandaşlık şartı aramasıdır ki, Athenagoras Türk vatandaşı değildir. Çağlayangil’in anılarında ayrıntısıyla anlatıldığı üzere, Athenagoras’ın Yanyalı olması, Yanya’nın eski Osmanlı toprağı kendisinin de eski Osmanlı tebaası olmasına istinaden kendisine aile acele vatandaşlık verilir. Patrikhane de var olan patriğin istifasını ister, kendisini de gıyabında patrik seçer. Patrikhane istenileni yapmasının karşılığını birkaç ay sonra alacak, azınlık vakıflarındaki ‘tek mütevellî’ sistemi değiştirilerek, yeniden cemaat vakıflarının cemaatin içinden seçimle gelen mütevellilerce yönetilmesi ilkesi kabul edilecektir.

Bu dönem iki ülke arasında Lozan’dan kalan sorunların büyük oranda çözüldüğü, buna karşılık uluslararası sorunların, konjonktürün ve tabii savaşın damga vurduğu bir dönemdir. Güvenlik kaygısı her şeyin önüne geçmiş, Türkiye’yi de Yunanistan’ı da farklı güvenceler aramaya itmiş, sonuçta Yunanistan işgale uğrarken, Türkiye bağımsızlığını koruyabilmiş ve savaşta tarafsız kalabilmiştir. Türkiye, Yunanistan’ın İtalyan ordusu ile savaşı sırasında ve sonrasında Alman-İtalyan-Bulgar işgaline uğradığında, gerek yardım ederek gerekse Yunanistan’dan kaçan mültecileri himaye ederek ve Orta Doğu’ya geçişlerini kolaylaştırarak, iyi bir dayanışma örneği sergilemiştir.

Elçin MACAR

KAYNAKÇA

Arşiv belgeleri

Yunanistan Dışişleri Bakanlığı Arşivi

AYE, Klasör: 38, Mısır Hükümeti, 1941, I/G2/3

AYE, Klasör: 38, Mısır'daki Hükümet, 1940-1941

AYE, Klasör:53, 53.5,1940

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

30 10 178 234 21; 30 18 1 94 24 16; 30 10 256 725 24

Sürelî Yayınlar

Akşam, 29 Ekim 1940

Chicago Daily Tribune, 30 Mayıs 1947

Cumhuriyet, 28 Nisan 1938

İkdam, 30 Ekim 1940

Kurun, 7 Mart 1938

Vatan, 12 Ocak 1941

Kitap ve makaleler

Aleksandris, Aleksis, "To İstoriko Plesio ton Ellinoturkikon Sheseon,1923-1955", **İ Ellinoturkikes Shesis 1923-1987**, Atina: Ekdotis Gnosi, Defteri Ekdotis, 1991, s. 31-172

Alexandris, Alexis, "Turkish Policy Towards Greece During the Second World War and Its Impact on Greek-Turkish Detente," *Balkan Studies*, 23:1, (1982), s. 157-197

Bali, Rifat, **II. Dünya Savaşında Gayrimüslimlerin Askerlik Serüveni-Yirmi Kur'a Nafia Askerleri**, Kitabevi, İstanbul 2008

Ersoy, Zeynel Abidin, **II. Dünya Savaşı Sırasında Türkiye'nin Yunanistan'a Yaptığı İnsani Yardımlar (1935-1945)**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Fırat, Melek, "Yunanistan'la İlişkiler," **Türk Dış Politikası-Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular Belgeler Yorumlar, cilt:1, (1919-1980)**, İletişim, İstanbul 2001, s. 323-354, 574-612

Heraclides, Alexis, *The Greek-Turkish Conflict in the Aegean Imagined Enemies*, Palgrave Macmillan, 2010

Kitsikis, Dimitri, "La Famine en Grèce (1941-1942) Les Conséquences Politiques", **Revue D'Histoire de la Deuxième Guerre Mondiale**, no: 74, April 1969, s.17-41

Koçak, Cemil, **Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)**, Yurt Yayınları, Ankara 1986

Macar, Elçin, "Fener Patrikhanesi'nde Soğuk Savaş Operasyonu-Athinagoras'ın Patrik Seçilmesi", **Toplumsal Tarih**, no:69, Eylül 1999, s.36-39

Macar, Elçin, **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi**, İletişim, İstanbul 2003

Macar, Elçin, **İşte Geliyor Kurtuluş-Türkiye'nin II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan'a Yardımları (1940-1942)**, İzmir Ticaret Odası, İzmir 2009

Sbarunis, A., "Türkiye ve Yunanistan arasında bir gümrük ve iktisat birliğine dair tasarı," **İktisat Fakültesi Mecmuası**, cilt:13, no:1-4, Ekim 1951-Temmuz 1952, s. 150-198

Tulça, Enis, **Atatürk, Venizelos ve Bir Diplomat Enis Bey**, Simurg, İstanbul 2003

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/inonu-doneminde-turkiye-yunanistan-iliskileri/?pdf=7024> adresinden erişilmiştir